

KAMU İDARESİNDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Dr. Öğr. Üyesi Yasin AYDOĞDU*

Öz

1982 Anayasasında 2010 yılında yapılan değişiklikle kişisel verilerin korunması Türk Hukukunda anayasal bir hak halini almıştır. Anayasada bu hakka ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği öngörülmektedir (m. 20). Nitekim 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 24.3.2016 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Kanunla kurulan Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Kurumun yönetim ve karar organı olarak Kişisel Verileri Koruma Kurulu, kişisel verilerin korunması alanında düzenlemeler ve denetlemeler yapmaktadır. Bu alanda yapılan düzenlemelerle kişilerin, özellikle faaliyetlerini bu alanda yürüten şirketler olmak üzere, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerine karşı korunduğu yönünde bir algı bulunmaktadır. Ancak Kanunun uygulanması bakımından kamusal alan-özel alan ayrımı yapılmamaktadır. Makalede, kamusal alanda işlenen kişisel verilere dikkat çekilerek, bu alanda kişilerin kamu idaresine karşı korunabilecek hakları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler

Kişisel Veri • Kişisel Verilerin Korunması • Kamu İdaresi • İdari Sorumluluk • Kişisel Verileri Koruma Kurulu

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı, Kırıkkale, Türkiye | Asst. Prof., Kırıkkale University, Faculty of Law, Department of Constitutional Law, Kırıkkale, Turkey.

✉ aydogdu@kku.edu.tr • ORCID 0000-0003-3248-5199

📄 **Atıf Şekli** | Cite As: AYDOĞDU Yasin, "Kamu İdaresinde Kişisel Verilerin Korunması", *SÜHFD.*, C. 29, S. 1, 2021, s. 263-293.

📄 **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

PROTECTION OF PERSONAL DATA IN PUBLIC ADMINISTRATION

Abstract

With the amendment made in the 1982 Constitution in 2010, the protection of personal data has become a constitutional right in Turkish Law. It is envisaged in the Constitution that the procedures and principles regarding this right will be regulated by law (Art. 20). As a matter of fact, the Law on Protection of Personal Data No. 6698 was adopted on 24th March 2016 and entered into force. Personal Data Protection Authority established by law and Personal Data Protection Board, as managing and decision-making body of the Authority, makes regulations and audits regarding the protection of personal data. There is a perception that individuals, especially companies operating in this field, are protected against real persons and private law legal entities with the regulations made in this area. However, in terms of enforcement of the Law, there is no distinction between public and private spheres. In the article, by drawing attention to the personal data processed in the public sphere, the rights of individuals to be protected against public administration in this area are discussed.

Key Words

Personal Data • Protection of Personal Data • Public Administration • Administrative Responsibility • Personal Data Protection Board

GİRİŞ

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun kapsamının belirlendiği 2. maddesinde¹ Kanun hükümlerinin hangi hallerde uygulanacağı belirtilmektedir. Yani Kanunun uygulanmasında kişisel verilerin korunmasına ilişkin kurallara uyma bakımından kamu ve özel sektör ayrımı yapılmamaktadır. Bununla beraber uygulamada, kişisel verilerin başta yazılım şirketleri olmak üzere çoğunlukla özel hukuk kişilerince işlendiği yönünde bir algı bulunmaktadır. Ancak günümüzde en büyük veri bankaları devletlerin bizzat kendileri; özellikle istihbarat, emniyet, yargı ve sağlık birimleridir. Bununla beraber, devletler egemenliğinde yaşayan insanların temel hak ve hürriyetlerinin en güçlü teminatları oldukları için kişiler bu durumdan rahatsız olmazlar. Zira kamu hizmetlerini yerine getirmekle görevli olan kamu (amme) idaresi, doğası gereği

¹ Bu kanun hükümleri "kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında" uygulanır.

egemenliğinde yaşayan insanların kişisel verilerine ihtiyaç duyar. Başka bir ifadeyle idarenin kişisel verilere ihtiyaç duyması kaçınılmazdır². Ancak idare, kişisel verileri işlerken belirli ilkelere uymak zorundadır. İdari birimler bu verileri hukuka uygun bir şekilde elde etmeli, kullanmalı ve sadece yargı (ve kolluk) makamları veya merkezi hükümet için gerekli olduğu durumlarda aktarmalıdır³.

İdari birimlerin veri işleme işlemlerinde göstermesi gereken hassasiyet, teknolojinin gelişmesine paralel bir şekilde kamu idarelerince yürütülen hizmetlerde kullanılan araçların çeşitlilik göstermesiyle beraber daha fazla artmıştır. Nitekim günümüzde kamusal işlemlerin tamamen veya kısmen elektronik ortamda gerçekleştirilmesi yönünde çalışmalar tüm dünyada yürütülmektedir⁴. Türkiye’de de bir süredir kamusal işlemlerin büyük bir kısmı elektronik devlet (yaygın kullanımıyla e-devlet) uygulaması üzerinden yapılabilmektedir⁵. Bu durum vatandaşların kamu hizmetine ulaşmasında zaman ve maliyet yönünden büyük kolaylıklar sağlamakla beraber, bazı riskleri de bünyesinde barındırmaktadır. Kişilere ait milyarlarca verinin internet ortamında farklı kurumlarca işlenmesi veri güvenliği bakımından başlı başına bir risk oluşturmaktadır.

Günümüz modern hukuk devletleri hem elde edilen veriler üzerinden bilgi güvenliğini sağlamayı hem de bu verilerin adreslediği kişileri koruma altına almayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, kamu idaresinde işlenen kişisel verilerin dışarı karşı korunması gerektiği gibi, kamu tüzel kişiliği içerisinde ayrıca bir koruma sistemi de gerekmektedir. Zira devlet örgütlenmesi içerisinde birçok kamu tüzel kişiliği olmakla beraber; günümüzde bu tüzel kişiliklerin önemli bir kısmı hükümetlerin yani siyasi örgütlenmelerin etkisine açık olduğu için kurumların kendi içinde de ayrıca veri koruma mekanizmaları geliştirmeleri gerekmektedir. Zira

² KÜZECİ, Elif, *Kişisel Verilerin Korunması*, 4. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2020, s. 528.

³ WADE, William/FORSYTH, Christopher, *Administrative Law*, 11. Baskı, Oxford University Press, İngiltere, 2014, s. 45.

⁴ KÜZECİ, s. 530.

⁵ 2019 yılı sonlarında Çin’de ortaya çıkan ve kısa bir süre içerisinde pandemi haline alan korona virüs salgını ile mücadele eden birçok devlet gibi Türkiye Cumhuriyeti yönetim organları da insanların evlerinde kalmalarını sağlamak ve sosyal etkileşimi asgari düzeyde tutabilmek amacıyla, alınan tedbirler kapsamında kamusal hizmetlerin neredeyse tamamının elektronik platformlar (çoğu e-devlet uzantılı) üzerinden yapılabilmesine olanak sağlamıştır.

günümüz kamu idarelerinin, hizmet sunduğu kişilere ait verilere ulaşması oldukça kolaydır. Bu idareler kişisel verilerin güvenliğini sağlamak zorundadır.

Başta özel (mahrem) hayatın gizliliği hakkı olmak üzere, kişisel verilerin korunması hukuku ile kişilere ait belirli temel haklar koruma altına alınmaktadır. Bu bakımdan, bu çalışmada temel olarak ele alınacak konu Türk Kamu İdaresinde kişisel verilerin korunması bakımından idari birimlerin yükümlülükleri ile kişilerin hak ve hürriyetleri arasında kurulması gereken makul denge olacaktır. Çalışmanın amacı, 'güçlü' konumda olan kamu idaresine karşı, 'zayıf' konumda olan kişilerin Anayasa, uluslararası düzenlemeler ve 6698 sayılı Kanun başta olmak üzere mevzuatın tanıdığı yetkilerle kendilerini hangi yöntemlerle, nasıl koruyacaklarına ışık tutmaktır. Elbette, kişilerin korunması karşısında kamu idarelerinin faaliyetlerini yürütemeyecek duruma getirilmesi düşünülemez. Nitekim ilgili düzenlemelerde, bu konuda bir denge kurulmaya çalışıldığı görülmektedir. Yeri geldikçe, ölçülülük ilkesi ve makul denge gerektiren alanlarda birtakım önerilerde de bulunulacaktır. Makalede, çalışma konusu gereği, tam veya yarı-yapısal herhangi bir ampirik çalışma yapılmayacaktır. Çalışmanın temel metodolojisi açıklama, yorum ve tartışma yöntemlerinin kullanıldığı hukuki inceleme yöntemidir.

Çalışmada öncelikle, kavramsal olarak çalışmanın tamamında sıklıkla kullanılacak olan, kişisel veri kavramı ile kişisel verilerin işlenmesi konusuna ana hatlarıyla yer verilecektir. Zira bu alanda doktrinde yapılmış birçok çalışma mevcuttur. Hem tekrara düşmemek hem de çalışmanın esas konusunun dışına çıkmamak adına bu bölüm oldukça kısa tutulacaktır. Ardından, kişisel verilerin sadece özel sektörde işlendiği ve kişilerin bu sektöre karşı devlet tarafından korunması gerektiği yönündeki yanlış algıya karşı, kamu idaresinde kişisel verilerin işlenme düzeyi kısaca ortaya konulacaktır. Kamu idaresinde işlenen kişisel verilerin boyutu ve bu konunun önemi anlaşıldıktan sonra üçüncü bölümde, 'Kişisel Verilerin Kamuya Karşı Korunması' başlığı altında 6698 sayılı Kanun ve diğer kanunlarla kişilere tanınan haklar kapsamında başvuru, şikâyet ve diğer hak arama yolları ele alınacaktır. Bu bölümde özellikle idarenin sorumluluğu konusu üzerinde durularak uygulamaya ışık tutulmaya çalışılacaktır. Son bölümde ise, kamu idaresi içerisinde kişisel verileri koruma alanının düzenleyicisi ve denetleyicisi konumunda olan Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Kurumun yönetim ve karar organı

olarak Kişisel Verileri Koruma Kurulunun, idare içerisindeki yeri, önemi ve işlemleri ortaya konduktan sonra; hukuk devleti olmanın bir gerekliliği olarak Kurul kararlarına karşı başvurulabilecek yargı yolları açıklanacaktır. Gerek ilgili yerlerde gerekse de Sonuç bölümünde Türk Hukuku bakımından birtakım öneriler getirilecektir.

I. ANA HATLARIYLA KİŞİSEL VERİ KAVRAMI VE KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ

Kişisel veri kavramı, bu konuya ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerde kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye dair tüm bilgileri ifade etmektedir. Hayatta olmayan kişilere, yani ölümlere ait bilgiler kural olarak kişisel veri kapsamına girmemektedir. Ancak ölü kişiye ait bilgilerden yola çıkarak hayatta olan başka bir gerçek kişiye ulaşılabilmesi durumunda, bu bilginin de kişisel veri olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁶. Hayatta olsun veya olmasın⁷ gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyen veriler ise anonim veri olarak nitelendirilmekte ve

⁶ ÇEKİN, Mesut Serdar, *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, 2. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2019, s. 41. Yazar aynı çalışmada, henüz doğmamış ancak ana rahmine düşmüş cenine dair bilgilerin kişisel veri oluşturmayacağını ifade etmektedir. ÇEKİN, s. 41. Ancak biz bu görüşe katılmamakla beraber; Türk Hukukunda da benimsenen, kişinin hak ehliyetinin sağ ve tam doğmak kaydıyla ana rahmine düştüğü an itibariyle başlayacağından hareketle, cenine ait bilgilerin de kişisel veri kabul edilmesi gerektiğini savunuyoruz.

⁷ Çalışma konumuzun dışında olmakla beraber yakın zamanda Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi'nin verdiği bir kararın ayrıca değerlendirilmesinde fayda görüyoruz. Olayda, trafik kazasında kaybettiği eşinin bulut bilgi işlem sağlayıcısı hesabı için dava açan kişinin talebini yerinde bulan 6. Daire, yeniden karar verilmesi için dosyayı yerel mahkemeye göndermiştir. Daire'nin aldığı kararda, "dijital mal varlığına" dair henüz yasal bir düzenleme yapılmadığına işaret edilerek şu ifadeler kullanılmıştır: "Günümüzde bu hesapların reklam gelirleri elde edilen maddi bir karşılığı olan hesaplar halini alabildiği gibi, yine sosyal medya hesaplarının ve dijital para cüzdanlarının bağlı olduğu e-posta hesaplarının da artık kişisel kullanımı aşırı ticari değeri olan dijital mal varlığına girmeye başladığı anlaşılmaktadır. Günümüzde dijital mal varlığının yadsınmaz ve göz ardı edilemez bir gerçeklik olduğu, kripto para adı verilen ve uluslararası ödemelerde dahi kullanılmaya başlanmış dijital sistemlerin var olduğu, yine astronomik reklam gelirleri sağlayan sosyal medya hesaplarının gün geçtikçe arttığı, aynı şekilde Youtube ve benzeri dijital platformlarda salt reklam geliri ve hatta ücretli üyelik sistemi ile hizmet veren kanallar oluşturulduğu bir ortamda dijital mal varlığı ve dijital miras ile ilgili olarak yasal bir düzenleme bulunmadığı, bu konuda yasal bir boşluk bulunduğu değerlendirilmiştir." E.N. 2020/1149, K.N. 2020/905, K.T.13.11.2020.

bu tür verilere hukuken koruma sağlanmamaktadır⁸. Yani tüzel kişilere ilişkin veriler ‘kural olarak’⁹ anonim veri olarak kabul edilmektedir. Gerçek kişilere ait her türlü bilgiye karşılık gelen bu kavramın içinde bazı veriler yapıları gereği daha büyük önem arz etmektedir. Kişisel verilerin korunmasına dair uluslararası hukuki düzenlemelerde de farklı bir konumda tutulan bu kategorideki veriler (*special categories of personal data*) 6698 sayılı Kanunda ‘özel nitelikli kişisel veriler’ şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Özel nitelikli kişisel veriler, başka kişilerce öğrenildiği takdirde ilgili kişinin zarar görebilmesine veya ayrımcılığa maruz kalabilmesine sebep olabilecek nitelikteki verilerdir. Hangi verilerin özel nitelikli olduğu kanun koyucu tarafından açıkça belirtilmelidir. Nitekim Türk Hukukunda 6698 sayılı Kanunda hangi kişisel verilerin özel nitelikli olduğu tahdidi olarak belirtilmiş olup, bu sayılanlar dışındaki veriler özel nitelikli olarak kabul edilmemektedir. Bu bakımdan, özel nitelikli kişisel verilerin belirlenmesi hususunda sınırlı sayı (*numerus clausus*) ilkesinin benimsendiği görülmektedir. Bu tür verilerin işlenmesi genel olarak kişisel verilerin işlenmesi şartlarından daha özel şartlara tabi tutulmuştur. Başka bir anlatımla, bu tür veriler diğer kişisel verilere göre daha fazla koruma uygulanan küçük bir grup veri olarak değerlendirilebilir¹⁰. Bu tür verilerin ek güvencelerle korunmasındaki temel sebep, bu türdeki verilerin ayrımcılık gibi sorunlara sebebiyet verme ihtimalinin daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır¹¹.

Kişisel verilerin işlenmesi ise, kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan yahut herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, korunması, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde

⁸ AŞIKOĞLU, Şehriban İpek, *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2018, s. 11.

⁹ T.C. Kişisel Verileri Koruma Kurumu’na göre: Tüzel kişiliğe ait bilgilerden yola çıkarak gerçek kişiye ulaşılması durumunda ilgili veri, kişisel veri kabul edilmektedir Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK), *100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*, KVKK Yayınları, Ankara, 2018, s. 18. Karşılaştırmalı hukuki düzenlemeler ve doktrinde hâkim olan görüş de bu yöndedir.

¹⁰ KVKK, s. 20.

¹¹ KÜZECİ, s. 281.

gerçekleştirilen her türlü işlemi (tasarrufu) ifade eder. Ulusal ve uluslararası düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, kişisel verilerin elde edilmesinden başlayarak kişisel verilerle ilişkili olabilecek her türlü süreci içerecek şekilde yapılan tüm işlemler ‘veri işleme faaliyeti’ kapsamına girmektedir¹². Örneğin, kişisel verilerin belirli bir yerde (hard-disk, CD, bulut sistemleri vs.) tutularak depolanması, başka hiçbir işlem yapılmassa dahi, bir veri işleme faaliyeti olarak kabul edilir. Bu bakımdan kişisel verilerin elde edilmesi ve kaydedilmesinden başlayarak veri kullanımı üzerinden yapılan her işlem veri işleme faaliyeti olarak kabul edilir.

Kişisel veriler otomatik yollarla işlenebileceği gibi, otomatik olmayan yollarla da işlenebilir. Ancak günümüzde kişisel veriler büyük oranda otomatik yollarla işlenmektedir. 6698 sayılı Kanunun gerekçesinde Kanunun kapsamı açıklanırken, “Günümüzde bu veriler, gerek özel sektör ve gerekse kamu sektörü tarafından bilişim sistemleri üzerinden otomatik yollarla sıkça kullanılmaktadır” şeklinde bir ifade kullanılmıştır. Bu ifadeden otomatik yollarla veri işlemenin, yazılım ve bilişim sistemleri üzerinden gerçekleştirilen veri işleme faaliyetleri olduğu anlaşılabilir. Kanun gerekçesinde de ifade edildiği üzere, kamu sektöründe yani kamu idaresinde işlenen verilerin büyük çoğunluğu bilişim sistemleri üzerinden otomatik yollarla yapılmaktadır. Bu durum ise, bu faaliyetleri icra eden idari birimlerin 6698 sayılı Kanun kapsamına girdiğini ve kanuni yükümlülüklerle mükellef olduğunu göstermektedir.

II. KAMU İDARESİNDE KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ

Günümüzde kamu hizmetlerinin önemli bir kısmı elektronik platformlar üzerinden yürütülmektedir. Bunun neticesinde kamu idaresi içerisinde yer alan kamu kurum ve kuruluşları, yürütmekle görevli oldukları hizmetleri yerine getirirken sürekli olarak kişisel veri işleme faaliyetinde bulunmaktadır. Güvenlik birimlerince işlenen adli sicil (sabıka) kaydı, güvenlik soruşturması, arşiv kaydı bilgileri gibi veriler¹³; sağlık hizmetleri kapsamında işlenen veriler (e-Nabız, Hayat Eve Sığar gibi uygulamalar); eğitim-öğretim kurumlarında işlenen veriler; kamu kurumlarının abonelik sözleşmeleri kapsamında elde ettiği veriler ve vergilendirme bilgileri gibi birçok kişisel veri ile bu hizmetleri yürüt-

¹² AŞIKOĞLU, s. 70; ÇEKİN, s. 46.

¹³ Anayasa Mahkemesi güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması ile ulaşılan bilgilerin kişisel veri niteliğinde olduğunu saptamıştır AYM, E.N. 2018/73, K.N. 2019/65, K.T. 24.7.2019.

mekle görevli kamu görevlilerine ait veriler (personel özlük dosyaları) kamu idaresinde yer alan idari birimler tarafından işlenmektedir. Bu durum veri güvenliği bakımından başlı başına bir risk oluşturmaktadır.

Kamu idaresince işlenen kişisel veriler, içinde bulunduğumuz dijital çağda gün geçtikçe daha fazla artmaktadır. Veri işleme faaliyetiyle beraber veri güvenliği bakımından yaşanan risk de her geçen gün artmaktadır. Her ne kadar kamu idareleri olası bir saldırı veya veri sızdırma durumlarına karşı teknik ve idari tedbirlerini alıyor olsa da; bu önlemler tek başına yeterli değildir.

Kamu idaresinde kişisel verilerin işlenmesi karşısında verilerin adreslediği hizmet alan kişilerin korunması da gerekmektedir. Yani, kamu idareleri ellerinde bulunan kişisel verileri dışarı karşı korumakla yetinmemeli; aynı zamanda veri işleme faaliyetlerini hukuka uygun bir şekilde yapmalıdır. Zira kamu idaresinde işlenen verilerin Anayasa, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve 6698 sayılı Kanun hükümlerine uygun olması hukuki bir zarurettir. Aksi bir durumda hukuk devleti olmanın bir gereği olarak kişilerin idareye karşı korunması, mağduriyetlerinin giderilmesi gerekir.

Kişisel verilerin kamu idarelerine karşı korunması konusuna geçmeden evvel, konunun ciddiyetinin daha iyi anlaşılabilmesi adına, kamu idarelerince işlenen birtakım kişisel verilerin ortaya konmasında fayda görüyoruz. Örneğin, Türkiye'nin farklı şehirlerinde, farklı terör örgütlerince gerçekleştirilen terör eylemlerini önleme amacıyla gerçekleştirilen istihbarat çalışmaları kapsamında kişisel verilerin işlendiği bilinmektedir¹⁴. Yine başka bir örnek olarak 2019 yılı sonunda Çin'de ortaya çıkan ve kısa sürede küresel bir salgın haline dönüşen yeni tip korona virüs (kovid19) karşısında başta Sağlık Bakanlığı olmak üzere birçok kamu kurum ve kuruluşu kişilere ait birçok veri üzerinde veri işleme faaliyetleri icra etmiştir. Zira, kişilerinin sağlık verilerinin işlenmesi, özellikle salgın hastalıklar söz konusu olduğunda, kamu idaresi ve toplum sağlığını korumak için bir zaruret halini almaktadır¹⁵.

¹⁴ Konuyla ilgili daha fazla bilgi için ayrıca bkz. ATLI, Turan, "Kişisel Verilerin Önleyici, Koruyucu ve İstihbari Faaliyetler Amacıyla İşlenmesi", *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 2019, s. 4-22.

¹⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) geçmiş yıllarda vermiş olduğu bir kararında bu durumu meşru görmektedir. Bkz. AİHM, 22009/93 Z. v. Finlandiya, 25.2.1997. Nitekim 6698 sayılı Kanunda da buna uygun bir düzenleme mevcuttur (m. 6/3).

Özel nitelikli kişisel veri olarak sağlık verilerinin işlenmesi bakımından kamunun adeta bir tekel durumunda olduğu ifade edilebilir. Son derece hassas nitelikteki bu verilerin korunması, güvenlik de dahil olmak üzere kamu menfaatleri bakımından gereklilik arz etmektedir. Ancak günümüzde ülkelerin bankacılık sektöründe veri güvenliğine gösterdiği hassasiyetin, sağlık verileri için gösterilmediği ifade edilmektedir. ABD'deki benzer sistemin eleştirildiği bir makalede, kişilerin sağlık verilerinin kredi kartı bilgilerinden on kat daha değerli olduğu vurgulanmaktadır¹⁶.

Sağlık verilerinin işlenmesi toplum sağlığı ve kamu düzeni bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Ancak günümüzde bu verilerin dijital ortamda işlendiğini göz önünde bulundurursak, bu durum olası bir siber saldırı veya sızma durumlarında kişilerin özel hayatlarına müdahale ve ihlal riskini de barındırmaktadır. 2017 yılında New York Times'da ele alınan bir makalede bu durum karşısında farklı bir öneri sunulmaktadır. Buna göre: Kişilerin sağlık bilgilerinin yer aldığı ve muhafazası kendilerine ait bir dijital cüzdan taşımaları ve bu cüzdan içerisinde yer alan verileri kendi istedikleri kişilerle paylaşmaları kişisel verilerin korunması bakımından daha etkin bir mekanizma sağlayabileceği ifade edilmektedir¹⁷.

Kamu idarelerince işlenen kişilere ait veriler arasında taşıdıkları değer ve hukuki düzenlemelerle getirilen özel koruma düzenlemelerine binaen sağlık verileri üzerinde öncelikle durma ihtiyacı hissettik. Ancak, yukarıda ayrıca ifade edildiği üzere, kamu idaresi içerisinde yer alan kamu kurum ve kuruluşları yürütmekle görevli oldukları hizmetleri yerine getirirken kişilere ait birçok veri üzerinde tasarrufta bulunmaktadır. Hatta günümüzde devletler, sosyal ve ekonomik alanlarda belirledikleri hedeflere planlı bir şekilde ulaşmak için bu verilerin kullanıldığı istatistiklerden sıklıkla faydalanmaktadır. İstatistiki verilerin büyük

¹⁶ HUMER, Caroline/FINKLE, Jim, "Your Medical Record is Worth More to Hackers than Your Credit Card", *Reuters Technology News*, 24.9.2014. Çevrimiçi Yayın: (Erişim Tarihi 11 Kasım 2020) <https://www.reuters.com/article/us-cybersecurity-hospitals/your-medical-record-is-worth-more-to-hackers-than-your-credit-card-idUSKCN0HJ21I20140924>.

¹⁷ HAUN, Kathryn/TOPOL, Eric J., "The Health Data Conundrum", *The New York Times*, 2 Ocak 2017. Çevrimiçi Yayın: (Erişim Tarihi 12 Aralık 2020) <https://www.nytimes.com/2017/01/02/opinion/the-health-data-conundrum.html>.

kısımının anonim veri olduğu bilinse de; anonim verilerden yola çıkarak kişi belirlenebilir kılınyorsa, bu veri kişisel veri haline dönüşecektir¹⁸.

Kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi 6698 sayılı Kanunda sayılan istisna hallerinden biridir (m. 28/1-b). Yani bu durumda, Kanun hükümleri uygulanmayacaktır¹⁹. Ancak ayrıca ve açıkça belirtmek gerekir ki: 6698 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı ve ‘tam istisna’ halleri olarak ifade edilen yukarıdaki durumlarda kamu idarelerinin dilediği gibi davranabilmesi söz konusu olamaz. Zira, kişisel verilerin korunması hakkı anayasal bir haktır. Ve yine temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının düzenlendiği Anayasanın 13. Maddesine göre, bir hakkın kullanımı sınırlandırılırken ‘hakkın özüne dokunmama yasağı’na dikkat edilmelidir. Ancak ‘hakkın özü’ kavramı oldukça belirsiz bir kavramdır. Bir hakkın özünün nerede başlayıp, nerede bittiğini net bir şekilde belirlemek imkânsızdır. Bir hakkın özü, onun vazgeçilmez unsuru, dokunulduğu zaman söz konusu hürriyeti anlamsız hale getirecek olan asli çekirdeği olarak tanımlanmaktadır²⁰.

Kanun hükümlerinin tamamının değil, belirli yükümlülükler getiren hükümlerinin uygulanmayacağı ‘kısmi istisna’ olarak ifade edilen hükümleri de Kanununun 28. Maddesinin 2. Fıkrasında düzenlenmekte-

¹⁸ KÜZECİ, s. 539-540.

¹⁹ Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı diğer istisnai durumlar 6698 sayılı Kanunda şöyle belirtilmektedir:

- “*Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi*” (m. 28/1-c).

- “*Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi*” (m. 28/1-d).

- “*Kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi*” (m. 28/1-e).

²⁰ ÖZBUDUN, Ergun, *Türk Anayasa Hukuku*, 20. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 115. Anayasa Mahkemesi de, geçmiş yıllarda vermiş olduğu bir kararında hakkın özünü şöyle açıklamıştır: “*Bir hakkın veya hürriyetin kullanılmasını açıkça yasaklayıcı veya örtülü bir şekilde yapılamaz hale koyan veya ciddi surette güçleştirici ve amacına ulaşmasını önleyici ve etkisini ortadan kaldıracı nitelikte olmayan hükümler, bir hak ve hürriyetin özüne dokunuyor sayılmaz*” AYM, E.N. 1962/208, K.N. 1963/1, K.T. 4.1.1963.

dir²¹. İlgili fıkra hükmünden anlaşılacağı üzere, sayılan istisnalar bakımından bazı şart ve sınırlamalar öngörülmektedir. Öncelikle, sayılan istisnalar kapsamında yapılacak kişisel veri işlemenin, Kanunun amacına ve temel ilkelerine uygun ve ölçülü olması gerekmektedir. Ayrıca sayılan istisnai durumlarda, Kanunun yalnızca bazı hükümlerinin uygulanmayacağı belirtildiğinden diğer hükümler bakımından Kanuna uyum arandığı anlaşılmaktadır. İstisna tutulan durumlar dışındaki veri işleme faaliyetlerinde, kamu idareleri ile özel hukuk kişileri arasında 6698 sayılı Kanunun uygulanması bakımından bir ayırım yoktur.

III. KİŞİSEL VERİLERİN KAMU İDARELERİNE KARŞI KORUNMASI

Kamu idaresinde bilgi edinme ve verilere ulaşma hürriyeti “*devleti memura karşı, vatandaşı devlete karşı korur*”²². Doğru bilginin sağlayacağı bireysel ve toplumsal denetimin, kamu idaresini sağlamlaştıracağı ve idari birimleri doğru kararlar vermeye yönlendireceği ifade edilmektedir²³. Nitekim Anayasada kamu işleyişi ile ilgili herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir (m. 74). Bu hakkın kullanımı 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nda düzenlenmektedir. Kanunun 1. Maddesinde, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olarak eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun bir şekilde kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarını sağlamanın amaçlandığı ifade edilmektedir.

²¹ İlgili fıkra hükmü şöyledir:

“Bu Kanunun amacına ve temel ilkelerine uygun ve orantılı olmak kaydıyla veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen 10 uncu, zararın giderilmesini talep etme hakkı hariç, ilgili kişinin haklarını düzenleyen 11 inci ve Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğünü düzenleyen 16 ncı maddeleri aşağıdaki hâllerde uygulanmaz:

a) Kişisel veri işlemenin suç işlenmesinin önlenmesi veya suç soruşturması için gerekli olması.

b) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verilerin işlenmesi.

c) Kişisel veri işlemenin kanunun verdiği yetkiye dayanarak görevli ve yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca, denetleme veya düzenleme görevlerinin yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması.

ç) Kişisel veri işlemenin bütçe, vergi ve mali konulara ilişkin olarak Devletin ekonomik ve mali çıkarlarının korunması için gerekli olması.”

²² İYİMAYA, Ahmet, “Bilgi Edinme ve Verilere Ulaşma Özgürlüğü”, *Ankara Barosu Dergisi*, (1), Ankara, 2003, s. 42.

²³ İYİMAYA, s. 42.

Kamu idaresinde her ne kadar bilgi edinme hakkı ön planda gözükmese de verilere ulaşma ve dahi kişisel veriler üzerinde tasarrufta bulunma hakkı demokratik devlet olmanın bir gereği olarak kişilere tanınmış temel bir hakktır. Bu bakımdan kamu idaresinde bilgi edinme ve kişisel verilerin korunması alanları birbirleriyle yakından ilişkilidir. Bilgi toplumunun iki sütunu olarak nitelendirilebilecek bu haklar, bazı noktalarda birbirini tamamlarken bazı noktalarda ise diğerinin sınırını oluşturur²⁴.

Bilgi edinme hakkı, kişilere idarenin elinde bulunan kişisel verilerini öğrenme hakkını tanımaktadır. Kişisel verilerin korunması kapsamında tanınan haklar ise ilgili kişiye kendisine ait verilerin korunmasıyla beraber bu veriler üzerinde belirli taleplerde bulunma hakkı da sağlamaktadır. Bu bakımdan kişisel verilerin korunması alanı kamu idaresi karşısında kişilerin sahip olduğu önemli haklardan biridir.

Kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında, kişisel verisi işlenen ya da işlendiğini düşünen kişilerin belirli hakları bulunmaktadır. Bunlar; veri sorumlusuna başvuruda bulunarak kişisel verilerinin işlenip işlenmediğini öğrenme, işlenmişse bunlar hakkında bilgi talep etme, verinin içeriğinin eksik veya yanlış olması durumunda bunların düzeltilmesini, hukuka aykırı olması durumunda ise silinmesini, yok edilmesini ve bu kapsamda yapılacak işlemlerin verilerin açıklandığı üçüncü kişilere bildirilmesini ve verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle ortaya çıkan zararlarının giderilmesini talep etme hakları olarak ifade edilebilir. Bu kapsamda ilgili kişilerin, 6698 sayılı Kanunun uygulanmasıyla ilgili taleplerini, öncelikle veri sorumlusuna iletmeleri zaruridir (m. 13). Kanun, ilgili kişilerin kanuni haklarını kullanabilmeleri için aşamalı bir başvuru usulü öngörmüştür. Bu bakımdan ilgili kişilerin öncelikle veri sorumlusuna başvurmaları zaruridir. Bu yol tüketilmeden kişilerin şikâyetinin Kurulun önüne gelmesi mümkün değildir.

6698 sayılı Kanunda ilgili kişilerin veri sorumlusuna yapacağı başvuruların şekli hususunda iki temel hüküm yer almaktadır (m. 13/1). İlk yöntem yazılı başvuru usulüdür. Yazılı başvuru, genel hükümlere göre ıslak imzalı belge ile yapılan başvuru şeklinde anlaşılmalıdır. Bunun yanında güvenli elektronik imza bulunan belgeler de yazılı şekil şartını sağlayacaktır. Yazılı başvuru dışındaki diğer başvuru yöntemlerinin belirlenmesi hususunda Kanun, Kişisel Verileri Koruma Kurulunu

²⁴ KÜZECİ, s. 579.

yetkilendirmektedir. Kurul, çıkardığı alt düzenleyici işlemlerle veri sorumlusuna yapılacak başvuruların yöntemini belirlemiştir²⁵. Veri sorumlusuna yapılacak başvuru usulünü açıklamadan evvel kamu idarelerinde veri sorumlusunun tespiti hususuna değinmekte fayda görüyoruz.

A. Kamu İdarelerinde Veri Sorumlusu Kimdir?

6698 sayılı Kanunda veri sorumlusu tanımı yapılmaktadır²⁶. Mevzuattaki tanımla paralel bir şekilde ve fakat daha kısa anlatımla veri sorumlusu, veri işleme faaliyetinin hangi amaçla ve ne şekilde yapılacağı sorularını cevaplayacak kişidir. Kişisel verilerin korunması bakımından veri sorumlusu merkezi bir konuma sahiptir. Veri sorumlusunun rolü, sadece belirli bir veri işleme süreciyle sınırlı kalmamakta, bu sürecin bir bütün halinde hukuka uygun şekilde yönetilmesi gerekliliğini de beraberinde getirmektedir²⁷.

Veri sorumlusu gerçek veya tüzel kişi olabilir. Veri işleme faaliyetleri tüzel kişiliğin bünyesinde gerçekleştiriliyorsa, veri sorumlusu bizzatihi tüzel kişiliğin kendisi olacaktır. Veri sorumlusu tüzel kişiler, özel hukuk kişiliğine haiz olabileceği gibi kamu tüzel kişiliğine de haiz olabilir. Tüzel kişiliğin bünyesinde veri işleme faaliyetleriyle görevli ve yetkili olan gerçek kişiler 6698 sayılı Kanunun uygulanması bakımından veri sorumlusu sayılmamaktadır. Yani, veri sorumluluğu bizzat ilgili tüzel kişiliğin kendisinde olacaktır. Sorumluluk kapsamında yerine getirilmesi gereken yükümlülükler tüzel kişiliği temsil ve ilzama yetkili organ veya kişiler tarafından yerine getirilecektir. Tüzel kişiliğin içerisinde yetkili organ veya kişilerce veri sorumlusu yükümlülüklerini yerine getirmesi için başka kişi ya da kişilerin görevlendirilmesi, tüzel kişiliğin veri sorumlusu olarak kendi sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

B. Kamu İdaresi Veri Sorumlusuna Başvuru

Kamu idarelerinde veri sorumlusu ilgili kurumun bizzat kendisidir. 6698 sayılı Kanun kapsamında, kamu idarelerine karşı haklarını kullanmak isteyen ilgili kişiler veri sorumlusu olarak bu idarelere başvuru yapabilir. Başvurular doğrudan ilgili kamu kuruma yapılır. Daha

²⁵ Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ 10 Mart 2018 tarih ve 30356 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁶ Kanun koyucu 6698 sayılı Kanunda veri sorumlusunu şöyle tanımlamıştır: “Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek ve tüzel kişi” (m. 2/1-ı).

²⁷ ÇEKİN, s. 49.

sonra ilgili kurumu temsil ve ilzama yetkili amir²⁸ tarafından doğrudan cevaplanabileceği gibi, ilgili birime havale edilerek oradan gelen cevap amir tarafından imzalanarak verilebilir.

Usulüne uygun bir şekilde veri sorumlusuna yapılan başvuru dört farklı şekilde sonuçlanabilir: Kabul, ret, yetersiz cevap verme veya cevap vermeme. Veri sorumlusunun ilgili kişinin talebini kabul etmesi durumunda gereğini en kısa sürede yerine getirmesi icap eder. Diğer üç ihtimalde ilgili kişinin Kurul nezdinde şikâyet yoluna başvuru hakkı bulunmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, ilgili kişi Kurul nezdinde şikâyet yolunu tercih etmeksizin doğrudan Anayasa ve kanunlarla güvence altına alınan hak arama hürriyeti kapsamında yargı yoluna da başvurabilir.

6698 sayılı Kanunda bu düzenlemelere ilaveten, Kurulun veri işleme faaliyetleri sonucu ihlal iddiasından haberdar olması durumunda resen, görev alanıyla ilgili hususlarda gerekli incelemeyi yapacağı da ifade edilmektedir (m. 15/1). Şikâyet üzerine veya resen Kurulca yapılan incelemeler sonucu Kanunun 18. Maddesine aykırılık tespit edilmesi halinde, Kurulun yapacağı bildirim üzerine, ilgili kamu idaresinde görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında disiplin hükümleri doğrultusunda işlem yapılır ve sonucu Kurula bildirilir (m. 18/3). Yani kanuni yükümlülüklerin idari birimlerce yerine getirilmemesi durumunda Kurul, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinde olduğu gibi idari yaptırım uygulamayacak; ilgili idarenin kusurunda etkisi olan kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğunu işlettirecektir.

C. Kamu Görevlilerinin Disiplin Sorumluluğu

Türk İdare Hukuku mevzuatında kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğu bulunmaktadır. Yani, kamu hizmetlerini yerine getirmekle görevli ve yetkili olan bu kişilerin uymakla yükümlü olduğu kurallar ve kaçınmak zorunda oldukları yasaklar vardır. Aksi bir durumda ilgili kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğu gündeme gelecektir. Disiplin cezaları *“memurun meslekî hayat ve vazifesinde görülen yolsuzluklara karşı, kendisine tatbik edilen bir kısım zecrî müeyyidelerdir”*²⁹. 6698 sayılı Kanunda düzenlenen yükümlülükleri yerine getirmeyen kamu görevlileri hak-

²⁸ Örneğin bakanlıklarda bakan, belediyelerde belediye başkanı, üniversitelerde rektör kurumlarını temsil ve ilzama yetkili kişilerdir.

²⁹ ONAR, Sıddık Sami, *İdare Hukukunun Umumî Esasları*, İstanbul Akgün Matbaası, 1966, İstanbul, s. 1188.

ında disiplin sorumluluğu³⁰ işletilecektir. Zira Kanunda öngörülen idarî yaptırımlar, kişisel verilerin işlenmesine ilişkin kuralları ihlal eden kamu idareleri hakkında uygulanmayacaktır³¹.

Şikâyet üzerine veya resen Kurulca yapılan incelemeler sonucu Kanunun uygulanmasına aykırılık tespit edilmesi halinde, Kurulun yapacağı bildirim üzerine, ilgili kamu idaresinde görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılır ve sonucu Kurula bildirilir (m. 18/3). 6698 sayılı Kanun hükmünden Kurulun ilgili idareye disiplin soruşturması başlatması yönünde bildirimde bulunması gerektiği sonucu çıkmaktadır (m. 18/3). Ancak bu düzenleme olmasaydı dahi, pozitif İdare Hukuku mevzuatı gereğince böyle bir durumda idari birimler kendi inisiyatifleriyle de disiplin soruşturması açabileceklerdi.

Kurulun yapacağı bildirim üzerine bildirimini alan yetkili yöneticilerin (idari amirlerin), disiplin işlemlerini başlatıp başlatmama konusunda takdir yetkisi bulunmamaktadır. Ancak buradaki zaruret, mutlak disiplin cezası verilmesi yönünde değil, disiplin soruşturmasının başlatılması yönündedir. Kamu görevlisinin disiplin cezası alıp almayacağı, soruşturma sonunda ortaya çıkacaktır.

Kişisel verilerin işlenmesi kapsamındaki disiplin işlemleri, ilgili kamu idaresinin tabi olduğu disiplin mevzuatı çerçevesinde yürütülecektir. Kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğuna ilişkin genel kurallar (özel kanunlardaki düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla) genel kanun niteliğindeki 657 sayılı Kanunun 124. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre, hukuka aykırı kişisel veri işleme faa-

³⁰ Kamu görevlilerinin disiplin sorumluluğu 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 124. Maddesinde şu şekilde ifade edilmektedir: *"Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacı ile kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya dışında yerine getirmeyenlere, uyulmasını zorunlu kıldığı hususları yapmayanlara, yasakladığı işleri yapanlara durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre 125 inci maddede sıralanan disiplin cezalarından birisi verilir"*.

³¹ Kanunun 18/2. Maddesinde *"Bu maddede öngörülen idari para cezaları veri sorumlusu olan gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanır"* hükmü doğrultusunda kamu tüzel kişilerine karşı idari yaptırım kararı alınamaz. Bu hüküm olmasa dahi aynı sonuca ulaşmak mümkündü. Zira, idari yaptırımlar sonucu ödenen meblağın Hazineye aktarıldığı ve kamu kurumlarının bütçelerinin önemli bir kısmı Hazineden ödendiği göz önünde bulundurulduğunda kamu kurumlarına karşı idari yaptırım uygulamada hukuki bir menfaat olmadığı anlaşılacaktır.

liyetinde bulunan kamu görevlileri hakkında ‘uyarma’, ‘kınama’, ‘aylıktan kesme’, ‘kademe ilerlemesinin durdurulması’ ve ‘kamu görevinden çıkarma’ cezalarından biri verilebilir. Ceza verilsin yahut verilmesin soruşturma sonucu muhakkak Kurula bildirilmelidir. Zira 6698 sayılı Kanundaki “...Kurula bildirilir” şeklindeki düzenleme (m. 18/3) idari birimler için emredici niteliktedir.

D. Kamu Görevlilerinin Cezai Sorumluluğu

6698 sayılı Kanununun 17. Maddesinde³² kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi halinde ortaya çıkacak cezai sorumluluk düzenlenmektedir.

Kişisel verilere ilişkin suçların nitelikli hâllerini düzenleyen Türk Ceza Kanunu’nun 137. maddesinde, suçun bir kamu görevlisi tarafından görevinin verdiği yetkiyi kötüye kullanmak suretiyle işlenmesi nitelikli hâl kapsamında düzenlenmiştir. Bu hâlde suç ancak özel faillik sıfatı taşıyan kişiler tarafından işlenebilir, başka bir deyişle özgü suç özelliği gösterir³³. Türkiye’de bu suç tipinin yakın geçmişte birçok örneği mevcuttur. Erzurum Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğünde çalışan üç kamu görevlisinin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile İçişleri eski Bakanı Efkân Ala’nın belirli kimlik verilerini sorgulattıkları gerekçesiyle görülen davada toplam 10 yıl hapis cezasına mahkûm edilmeleri bu örneklerden en medyatik olanıdır³⁴.

Türk Hukukunda 2005 yılında çıkarılan Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen kişisel verilere ilişkin suç tipleri 2016 yılında Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun kabul edilmesiyle beraber anlam kazanmıştır. 2016 yılı sonrasında, kişisel verilerin korunması için Ceza Kanunu’nda düzenlenmiş olan suç tiplerinin ceza hukukunun son çare olma (*ultima ratio*) özelliği ile uyumunu kaybettiği ve tersine, kişisel verilere ilişkin ihlallerde tepki olarak cezalandırma silahına başvurmanın kişisel verilerin korunması mekanizmasının benimsenmesi ve içselleştirilmesi

³² “(1) Kişisel verilere ilişkin suçlar bakımından 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135 ila 140 nci maddesi hükümleri uygulanır. (2) Bu Kanununun 7 nci maddesi hükmüne aykırı olarak; kişisel verileri silmeyen veya anonim hâle getirmeyenler 5237 sayılı Kanununun 138 inci maddesine göre cezalandırılır.”

³³ DUMAN, Buminhan/CAN, Sibel, “Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu (TCK M. 136)”, *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(31), 2020, s. 603.

³⁴ (Erişim Tarihi 3 Ağustos 2020) <https://www.haberturk.com/erzurum-haberleri/74201434-erdogan-ve-alanin-kutuklerini-sorgulayanlara-hapis-cezasi>.

sürecine olumsuz etki sağlayacağı savunulmaktadır³⁵. Yine aynı görüş doğrultusunda kişisel verilerin ceza normlarıyla korunması yerine tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bağımsız bir veri koruma otoritesinin denetimi altında, kendine özgü kuralları ve işleyişi olan özgün bir koruma mekanizmasının oluşturulmasının daha sağlıklı olacağı ayrıca ifade edilmektedir³⁶.

Aşağıda ayrıca değinileceği üzere, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi eylemine karşı cezai sorumluluk işletilmesi durumunda, gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi hakkında Kurul idari yaptırım kararı uygulayamayacaktır. Ancak bu eylem bir kamu hukuku tüzel kişiliği bünyesinde işlenmişse Kurul zaten idari yaptırım kararı alamayacağı için, hukuka aykırı veri işleme faaliyetinde bulunan kamu görevlilerinin cezai sorumluluğunun yanı sıra disiplin sorumluluğu da işletilebilir.

E. Kamu Görevlilerinin Hukuki Sorumluluğu

Kamu idarelerinde kişisel verilerin işlenmesi faaliyetleri kapsamında ortaya çıkan hukuka aykırılıkların idari ve cezai yaptırımını yukarıda açıkladık. Ancak bu hukuka aykırılıklara konu olan veri işleme faaliyetlerinden dolayı ilgili kişilerin maddi veya manevi zararlara maruz kalması muhtemeldir. Hukuk devleti olmanın gerekliliği ile idarenin sebep olduğu zararlardan dolayı sorumluluğu gündeme gelecektir.

6698 sayılı Kanunda, kişisel verilerin korunması bakımından kişilik hakları zarar gören ilgililerin genel hükümlere göre tazminat hakları saklı tutulmuştur (m. 11, 14/3). Hakları ihlal edildiğini iddia eden ilgili kişiler, Kanunda öngörülen veri sorumlusuna başvuru ve şikâyet yollarına gitmeksizin doğrudan genel mahkemelerde tazminat davası açabilirler. Veri sorumlusuna doğrudan başvurma zarureti, konunun Kurulun önüne gelebilmesi için uyulması gereken zaruri bir süreçtir. 6698 sayılı Kanun hükümlerinin işletilmesi için başvuru yoluna gitmenin zaruri, şikâyet yoluna gitmenin ise ihtiyari olması sebebiyle, başvurusu zımnen veya açıkça reddedilen ilgili kişiler, bir taraftan Kurula şikâyette bulunabileceği gibi diğer taraftan doğrudan yargı yoluna da gidebilirler.

³⁵ SINAR, Hasan, "Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme, Yayma Veya Ele Geçirme Suçu (TCK md. 136)", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2(1), 2020, s. 61.

³⁶ SINAR, s. 61.

Ortaya çıkan zararın niteliği ve boyutuna göre veri sorumlusunun hukuki sorumluluğu doğacaktır³⁷.

İdare Hukuku mevzuatı ve içtihatları doğrultusunda, idarenin sorumluluğu belirlenirken zarara sebebiyet veren işlem veya eylemin bile rek ya da bilmeyerek, kusurlu veya kusursuz yani ne şekilde ortaya çıktığı önemlidir³⁸. Bu bakımdan kamu idarelerince kişisel verilerin işlenmesi faaliyetlerinden ortaya çıkan zararları 'idarenin kusuru' bakımından ikili bir ayırım yaparak incelemekte fayda görmekteyiz.

1. Kusura Dayalı Sorumluluk

İdare hukukunda kusura dayalı sorumluluk, idarenin kamu hizmeti ve faaliyetlerini yürütürken kusurlu bir davranışta bulunarak sebep olduğu zararı tazmin etmesi yükümlülüğünü ifade etmektedir³⁹.

İdare Hukuku doktrini incelendiğinde idarenin kusura dayanan sorumluluğunda yer alan "kusur", "hizmet kusuru" olarak ifade edilmektedir. Bu anlamda hizmet kusuru, hizmetin kurulmasında, düzenlenmesinde ya da işleyişindeki bir bozukluğu, aksaklığı ve eksikliği ifade etmektedir⁴⁰. Danıştay'ın yaklaşımı da bu yöndedir. Yüksek Mahkeme'nin geçmiş tarihli kararlarındaki hizmet kusuru ile ilgili şu ifadeleri paylaşmakta fayda görüyoruz: "...Genel olarak hizmet kusuru, hizmetin kuruluş ve işleyişindeki aksaklık ve bozukluktur..."⁴¹. "...Hizmetin kötü veya geç işlemesi, gereği gibi işlememesi sonucu bir zarara sebebiyet verilmiş olması halinde hizmet kusuru nedeniyle idareye meydana gelen maddî veya manevî zararları tazmin sorumluluğu yükleyeceği idare hukukunun yerleşmiş ilkelere rindendir..."⁴².

Örneğin, kamu idarelerince hizmet esnasında işlenen verinin, mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süreden fazla muhafaza edilmesi hizmet kusuru oluşturur ve idarenin kusura dayanan sorumluluğu gündeme gelir. Yine hukuka uygun bir şekilde

³⁷ AYÖZGER, A. Çiğdem, *Kişisel Verilerin Korunması Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil*, Beta Yayınları, İstanbul, 2016, s. 183 vd.

³⁸ ÇAĞLAYAN, Ramazan, *İdare Hukuku Dersleri*, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 600-606.

³⁹ GÖZLER, Kemal, *İdare Hukuku Cilt I*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2009b, s. 1057 vd.

⁴⁰ GÖZÜBÜYÜK, Şeref/TAN Turgut, *İdare Hukuku c. I Genel Esaslar*, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013a, s. 679.

⁴¹ Danıştay 10. Dairesi, E.1994/7359, K.1995/3559, K.T.12.7.1995.

⁴² Danıştay 12. Dairesi, E.2007/1297, K.2007/3247, T.13.07.2007.

işlendikten sonra ve süre bitimiyle silinmesi/imha edilmesi/yok edilmesi gereken kişisel verilerin ilgili idarece bu işlemlere tabi tutulmaması da bir hizmet kusuru oluşturacaktır. Başka bir örnek olarak idarenin, ilgili kişiden açık rıza alması gereken hallerde bu rızayı almaksızın veri işleme faaliyeti icra etmesi gösterilebilir.

Sorumluluğun varlığını tespit için, veri işleme faaliyeti yapılmadan önceki durumla, işlem iptal edildikten sonraki durum arasında, ilgili kişi açısından bir fark yoksa, yani hukuka aykırılık ilgili kişinin durumunu etkilememişse, idarenin sorumluluğu söz konusu olmaz. Yani idarenin hukuka uygun işlemleri bakımından kusur sorumluluğuna gidilemez, şartları bulunuyorsa kusursuz sorumluluğa gidilebilir.

2. Kusursuz Sorumluluk

İdare hukukunda kusursuz sorumluluk, idarenin davranışından bir zarar meydana geldiğinde, idarenin hiçbir kusurlu davranışı olmasa da zarardan sorumlu tutulmasını ifade etmektedir. Kusursuz sorumluluk halinde, idarenin sorumlu tutulabilmesi için, meydana gelen zararın ‘anormal ve özel’ olması gerekmektedir⁴³. Zira kamu idarelerince yürütülen tüm kamu hizmetlerinin bir külfeti bulunmakta ve bu külfete herkesin bir derecede katlanma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak hukuka uygun yürütülen bu faaliyetlerden, bazıları herkesin katlandığı külfetten daha fazla (anormal ve özel) bir zarara maruz kalabilmektedir. Bu durumda bu kişilere belli bir miktar tazminat ödenerek, külfetler eşitlenmeye çalışılmaktadır⁴⁴.

İdare Hukukunda kusursuz sorumluluk türleri “risk sorumluluğu ve “kamu külfetleri karşısında eşitlik” şeklinde ikiye ayrılarak ele alınmaktadır. Bu kusursuz sorumluluk halleri hakkında ayrıca açıklama yapmaksızın örnekler üzerinden hareket etmekte fayda görüyoruz. Örneğin, devletin sosyal ve ekonomik alanlarda belirlediği hedeflere planlı bir şekilde ulaşmak için istatistiklerden sıklıkla faydalanması gerekmektedir. İstatistiki veriler için belirli kişilere yönelik, kişisel verilerinin işleneceği, anketler yapılmaktadır. Her ne kadar anketlerde yer alan veriler anonimleştirilerek işlense de kişilerin bu durumdan zarar görme ihtimalleri bulunmaktadır. Bu durum kamu külfetleri karşısında eşitlik şeklindeki kusursuz sorumluluk haline örnek olarak gösterilebilir. Risk sorumluluğuna en güzel örnek ise, koruyucu ve istihbari faaliyetler kap-

⁴³ GÖZLER, 2009b, s. 1164 vd.

⁴⁴ ÇAĞLAYAN, s. 624 vd.

samında yapılan işlemler kapsamında birçok kişinin verisinin işlenmek zorunda kalması gösterilebilir. Bu kişilerden zarara uğrayanların başvurabileceği ilk mekanizma idarenin kusursuz sorumluluğu olacaktır.

3. Dava Yolu

Kişisel verilerin işlenmesi bakımından kusura dayanan yahut kusursuz sorumluluk hallerinin ikisinde de 'tam yargı davası' gündeme gelecektir. Bu dava türü ile idare hukuku alanında 'ihlâl' edilen bir hakkın yerine getirilmesi, ya da uğranılan zararın giderilmesi istenir⁴⁵. İdari Yargılama Usulü Kanunu'na göre tam yargı davaları idari işlemlerden veya idari eylemlerden doğabilir (m. 2/1-b,c). Buna göre, bir idari işlemde hakkı ihlal edilenler, bir zarara maruz kalan kişiler, bu zararların giderimi için tam yargı davası açabileceklerdir. İlgililerin haklarının ihlâl edildiği işlem, olumlu olabileceği gibi olumsuz, hatta zımnî ret şeklinde de olabilir⁴⁶.

Kişisel verilerin korunması hukukunda şimdiye kadar ele aldığımız dava çeşitleri dışında, idarenin her türlü eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi olduğunu güvence altına alan Anayasanın 125. Maddesi ve ilgili kanunlar bakımından, Kurul kararlarına karşı ilgililerin hak arama hürriyetinin ayrıca ele alınmasında fayda görüyoruz.

IV. KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURULU KARARLARINA KARŞI YARGI YOLLARI⁴⁷

A. İdare Hukuku Bağlamında Kişisel Verileri Koruma Kurulu Kararları

6698 sayılı Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere, idari ve mali özerkliğe sahip ve kamu tüzel kişiliği bulunan Kişisel Verileri Koruma Kurumu kurulmuştur. Kurum, Kurul ve Başkanlıktan oluşmaktadır. Kurumun karar organı Kişisel Verileri Koruma Kuruludur (m. 19).

⁴⁵ GÖZÜBÜYÜK, Şeref/TAN, Turgut, *İdare Hukuku c. II İdari Yargılama Hukuku*, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013b, s. 614.

⁴⁶ GÖZÜBÜYÜK/TAN, 2013b, s. 624.

⁴⁷ Şahsım tarafından, 10 Aralık 2018 tarihinde İstanbul'da düzenlenen 1. Kişisel Verileri Koruma Sempozyumu'nun 4. Oturumunda şahsım tarafından "Kişisel Verileri Koruma Kurulu Kararlarına Karşı Yargı Yolları" konulu sözlü bir sunum yapılmıştır. Bu sunumda sözlü olarak beyan ettiğim ifadeler geliştirilerek ve bilimsel formata aktarılarak, işbu makale çalışmasının bu kısmında yazıya aktarılacaktır. Mezkûr Sempozyum için bkz. (Erişim Tarihi 15 Aralık 2020)

<https://kvkk.gov.tr/Icerik/5327/Kisisel-Verileri-Koruma-Sempozyumu>.

Bu başlık altında düzenleyici ve denetleyici üst kurullardan⁴⁸ biri olan Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve karar ve yönetim organı olarak Kişisel Verileri Koruma Kurulunun (Kurul) işlemlerinin idare hukuku bağlamında değerlendirilmesi ele alınacaktır. Kurum ve Kurulun yapısı, görev ve yetkileri, çalışma esasları ilgili mevzuatta⁴⁹ açıkça ele alındığı için çalışmada bu konuya değinilmeyecektir.

Kurul, mevzuatla kendisine verilen görev ve yetkilerini ifa ederken farklı işlemler yapmaktadır. Bu işlemlerin idare hukuku bilgileri ışığında tasnif edilmesi, işlemlere karşı başvurulacak yargı mercilerinin belirlenmesi bakımından kolaylık sağlayacaktır.

Kamu kurum ve kuruluşları, yerine getirmekle yükümlü oldukları hizmetleri sağlarken birtakım hukuki ve maddi tasarruflar, yani işlem, eylem ve sözleşme yapabilme gücünü içeren geniş yetkilerle donatılmışlardır⁵⁰. Başka bir anlatımla, kamu kurum ve kuruluşları tarafından sağlanan kamu hizmetleri idari işlem, eylem ve sözleşmeler şeklinde tezahür etmektedir. Ancak biz burada idari eylemler üzerinde durmayacağız⁵¹. Zira bu başlık altında Kurul işlemleri ve bu işlemlere karşı başvurulacak yargı yolları ele alınacağı için, konunun dışına çıkmamak adına bu başlık altında Kurulun tek taraflı idari işlemleri ve iki taraflı idari işlem olarak imzalayabileceği idari sözleşmeleri ele alınacaktır. Bu bağlamda öncelikle doktrinde kabul edilen idari işlem türleri ve sınıflandırmaları bağlamında şöyle bir şema ortaya koymayı faydalı buluyoruz⁵².

⁴⁸ Türk Hukukunda düzenleyici ve denetleyici kurullar için 'bağımsız idari otorite' ya da 'üst kurul' kullanımı da yaygındır. Bu kurullar hakkında ayrıca bkz. AKYILMAZ, Bahtiyar/SEZGİNER, Murat/KAYA, Cemil, *Türk İdare Hukuku*, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018, s. 286-288; ÇAĞLAYAN, s. 226-235; GÖZLER, 2009a, s. 581-591; GÖZÜBÜYÜK/TAN, 2013a, s. 311-340.

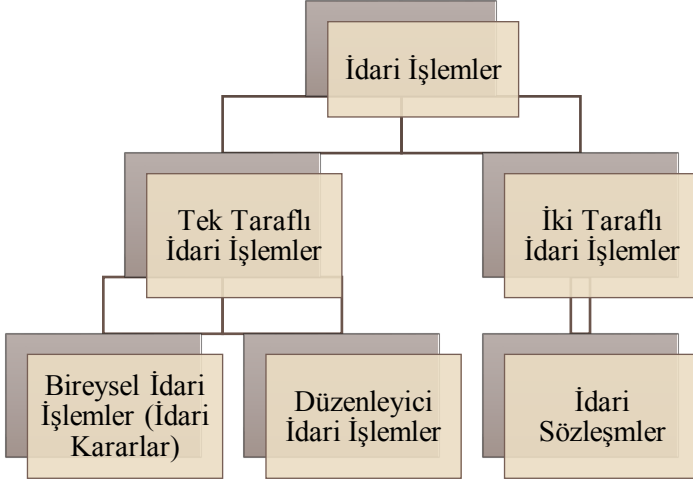
⁴⁹ 6698 sayılı Kanun ve Kişisel Verileri Koruma Kurulu Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik.

⁵⁰ ÇAĞLAYAN, s. 299.

⁵¹ İdari eylemler hakkında ayrıca bkz. ÇAĞLAYAN, s. 422-438.

⁵² AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 328-341; ÇAĞLAYAN, s. 315-340; GÖZÜBÜYÜK/TAN, 2013a, s. 361-369; GÖZLER, Kemal, *İdare Hukuku Cilt 1*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2009a, s. 686-741.

Şema 1. İdari İşlem Türleri

Şema 1’deki ayırım doğrultusunda Kurul’un düzenleyici idari işlemleri ile idari sözleşmelerine karşı yargı yollarını ele aldıktan sonra; Kurulun bireysel idari işlemlerine karşı (özellikle idari yaptırım kararlarına karşı) yargı yolları kısmı, ayrıca ve detaylı açıklayabilmek adına, sona bırakılacaktır.

Kurul işlem ve kararlarına karşı yargı yollarının öngörülmesi Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bir hukuk devleti olmasından kaynaklanmaktadır. 1982 Anayasasına göre Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir. Hukuk devleti olmanın bir gerekliliği de idarenin eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tabi olmasıdır. Nitekim bu gereklilik 1982 Anayasasında güvence altına alınmıştır (m. 125/1). Ancak idarenin ifa etmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin icra edilebilmesi için idarenin eylem ve işlemlerinin hukuka uygunluk karinesinden faydalanması gerekmektedir. Hukuka uygunluk karinesi en kısa anlatımla: İdari eylem ve işlemlerin, hukuka uygun olduklarına dair bir yargı kararına ihtiyaç duymadan ortaya çıktıkları anda hukuka uygun kabul edilerek ilgililer üzerinde hukuki sonuç doğurmasıdır⁵³. İdari işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden faydalanması, işlemlerin icrailik özelliği taşımasından kaynaklanmaktadır. Zira idari işlemin icrailiği, aksi ispat edilene

⁵³ UÇAR, İsmail, “İdare Hukukunda Kamu Gücü Ayrıcılığı Kavramı ve Bir Kamu Gücü Ayrıcılığı Olarak Hukuka Uygunluk Karinesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(3), 2016, s. 331-373.

kadar işlemin hukuka uygun kabul edilmesini gerektirir⁵⁴. İdari işlemlerin⁵⁵ hukuka uygunluk karinesi karşısında ise kişilerin hak arama hürriyeti bulunmaktadır⁵⁶. Yani hukuka uygunluk karinesinden faydalanan idari işlemlerin⁵⁷ yargı önünde hukuka aykırılığının öne sürülmesi herkesin anayasal bir hakkıdır. Bu hakkın kullanımını sonucu yapılan yargılama ile idari işlemler iptal edilip, hak kaybına uğrayanların mağduriyetlerinin giderilmesi hukuk devleti olmanın bir gerekliliğidir. Bu bakımdan Kurul işlemlerine karşı hangi yargı yoluna başvurulabileceğinin ayrıca ele alınmasında fayda görmekteyiz.

B. Kurul İşlemlerine Karşı Yargı Yolları

1. Kurulun Düzenleyici İşlemlerine Karşı Yargı Yolu

6698 sayılı Kanuna göre Kurulun görev ve yetkilerinden biri de Kurulun görev alanı ile Kurumun işleyişine ilişkin konularda gerekli düzenleyici işlemleri yapmaktır (m. 22/1-e). Düzenleyici işlemler; soyut, genel, herkese yönelik, muhatabının kim olduğu önceden belirli olmayan, bir kez kullanılmakla sona ermeyen (tükenmeyen) kurallar bütünü olarak tanımlanabilir⁵⁸. Kurulun şimdiye kadar yaptığı düzenleyici işlemleri yönetmelik, tebliğ ve ilke kararları olarak görmekteyiz⁵⁹.

2575 sayılı Danıştay Kanunu'na göre: Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere karşı açılacak dava-

⁵⁴ AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA, s. 312.

⁵⁵ Yukarıda hukuka uygunluk karinesi hakkında yaptığımız açıklamada da görüldüğü üzere, sadece idari işlemler değil, söz konusu karinenin idarenin bütün faaliyetleri için geçerli olduğu söylenebilir. Zira idari işlem ve eylemlerin hukuka aykırı olduğuna ya yargı tarafından ya da gerekli inceleme, araştırma veya soruşturma sonucunda idare tarafından karar verilecektir. AKYILMAZ, Bahtiyar, "Kamu Zararı ve Kamu Zararında Rücu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 69(1-2), İstanbul, 2011, s. 67-68.

⁵⁶ Zira Anayasaya göre "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir" (m. 36/1). Yine Anayasanın 125'inci maddesine göre: "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır."

⁵⁷ Hukuka uygunluk karinesi sadece bireysel idari işlemler için değil, düzenleyici idari işlemler dâhil tüm idari işlemlere uygulanır. GÖZLER, 2009a, s. 678.

⁵⁸ ÇAĞLAYAN, s. 315.

⁵⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından hazırlanan düzenleyici işlemler için bkz. (Erişim Tarihi 15 Ağustos 2020) <https://kvkk.gov.tr>.

ları ilk ve son derece mahkemesi olarak Danıştay karara bağlar (m. 24/1-c). Bu bakımdan bir kamu kurumu olarak Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Onun yürütme ve karar organı olarak Kurul tarafından çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere karşı Danıştay'da dava açılacaktır. Ülke çapında uygulanmayacak düzenleyici işlemlere karşı ise 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümleri⁶⁰ uyarınca Ankara İdare Mahkemeleri nezdinde dava açılacaktır.

2. Kurul Tarafından İmzalanan İdari Sözleşmelere Karşı Yargı Yolu

Kamu hizmetlerini yürütmekle görevli olan idare, bu hizmetleri karşılamaya çalışırken iki taraflı hukuki işlem olan sözleşmeler de yapabilmektedir. Sözleşme, iki tarafın iradesinin bir konuda uyuşması sonucu oluşan hukuki işlemdir. Sözleşmeler, genel olarak taraflara haklar vermekte ve yükümlülükler getirmektedir. Taraflardan birisi, sözleşmeye aykırı davranırsa, diğer tarafın uğradığı zararları tazmin etmek durumundadır. Bu durum idarenin yaptığı sözleşmeler için de geçerlidir⁶¹.

Kamu tüzel kişiliğine haiz Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Kurumun yönetim ve karar organı olarak Kurul, idari sözleşmeler yapabilmektedir. Kurulca yapılan sözleşmelerden kamu ihale sözleşmeleri; elektrik, doğalgaz, su, internet ve telefon abonman sözleşmeleri; alım, satım, kira, hizmet, taşıma sözleşmeleri; öğrencilere yönelik yapılan eğitim, burs ve kredi projeleri özel hukuk sözleşmeleri olarak kabul edilebilir⁶². Bu tür sözleşmelerin uygulanması esnasında, tarafların sözleşme hükümlerine aykırı davranmasından kaynaklanan (yeni olayların sözleşmeye etkisi, sözleşmenin feshi gibi) sebeplerden doğan ihtilaflar adli yargıda görülecek ve özel hukuk hükümlerine göre çözümlenecektir⁶³. Ancak Kurulun yaptığı tüm sözleşmeler adli yargıda görülmeyecektir. Kurulca yapılan imtiyaz sözleşmeleri, iltizam sözleşmeleri, müşterek emanet sözleşmeleri, kamu istikraz (borçlanma) sözleşmeleri kamu hukuku (idari) sözleşmeleri olarak kabul edilip; bu tür sözleşmelerden do-

⁶⁰ "Göreve ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla bu Kanunda veya özel kanunlarda yetkili idare mahkemesinin gösterilmemiş olması halinde, yetkili idare mahkemesi, dava konusu olan idari işlemi veya idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir." (m. 32/1).

⁶¹ ÇAĞLAYAN, s. 478.

⁶² GÖZÜBÜYÜK/TAN, 2013a, s. 469-481.

⁶³ ÇAĞLAYAN, s. 478.

ğan ihtilaflar idari yargıda görülür ve idare hukuku hükümlerine göre çözümlenir⁶⁴. Bunların yanı sıra Kurulca yapılan her iki tür sözleşmede, sözleşme imzalanıncaya kadar geçen aşamalarda yapılan birçok idari işlem olacaktır. Bu idari işlemlerin yargısal denetimi bakımından da iptal davası gündeme gelebilecek olup; görevli ve yetkili mahkeme 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümleri uyarınca belirlenecektir⁶⁵.

3. Kurul Tarafından Verilen İdari Yaptırım Kararlarına Karşı Yargı Yolu⁶⁶

6698 Sayılı Kanun'un 10. maddesinde Kanunda öngörülen belirli yükümlülükleri yerine getirmeyen veri sorumluları ve aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında idari para cezası verileceği düzenlenmektedir (m. 18/1). İdari para cezalarına karşı, özel kanunlarda farklı bir düzenleme olmadığı takdirde genel kanun niteliğinde olan Kabahatler Kanunu düzenlemesi hükümleri uygulanacaktır. 6698 sayılı Kanunda da özel bir düzenleme bulunmadığı için Kurulca verilen idari para cezalarına karşı Kabahatler Kanunu hükümleri esas alınacaktır. Bu Kanuna göre ise idari para cezalarına karşı kararın tebliği veya tefhimi tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde, sulh ceza hâkimliğine⁶⁷ başvurulabilir. 15 gün içinde başvuruda bulunulmazsa idarî yaptırım kararı kesinleşmektedir (m. 27/1)⁶⁸. İdari yaptırım kararına karşı sulh ceza

⁶⁴ GÖZÜBÜYÜK/TAN, 2013a, s. 491-501.

⁶⁵ ÇAĞLAYAN, s. 479.

⁶⁶ İdari para cezalarına konu olan olaylar aynı zamanda Türk Ceza Kanunu bağlamında (m. 135-140) suç oluşturmaktaysa; Kurul'un, bu olayla ilgili yürütülen idari süreçten el çekmesi, eylemin Kabahatler Kanunu'nun 15/3. maddesi gereğince suçtan dolayı yargılanmasının teminini sağlaması, TCK'nin 139. Maddesi uyarınca şikâyete bağlı olmayan bu suçlar için suçu bildirme yükümlülüğünün ifasını da beraberinde getirecektir. KART, Aslıhan/KETİZMEZ Muammer, "Kabahatler Kanunu'nun İçtima Hükümleri Açısından Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Suç ve Kabahatler ile Kurul'un İdari Ceza Kararlarına İlişkin Bir Değerlendirme", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 1(2), Ankara, 2019, s. 28.

⁶⁷ Yetki olarak hangi sulh ceza hakimliğine başvurulacağı hususunda bizim de katıldığımız görüşün ifade edildiği Türkiye Barolar Birliği tarafından çevrimiçi yapılan KVK Kurumunun Verdiği İdari Para Cezalarına Karşı İtiraz Yolları adlı yayına bkz. (Erişim Tarihi 15 Aralık 2020) <https://www.youtube.com/watch?v=875iQUSIDYs>.

⁶⁸ 15 günlük süre kuralının tek bir istisnası vardır. Mücbir sebebin varlığı dolayısıyla bu sürenin kaçırılmış olması halinde başvuruyu kaçırmaya sebep olan durumun ortadan kalktığı tarihten itibaren en geç yedi gün içinde karara karşı yine itiraz başvurusunda bulunulabilir. Yapılan bu başvuru, kararın kesinleşmesini engellemez; an-

hâkimliğince verilen karara karşı hem ilgili kişi hem de Kurum yedi gün içinde itiraz edilebilir⁶⁹.

Görüldüğü üzere Kurul tarafından verilen idari yaptırım kararlarına karşı yargı yolu adli yargı bünyesinde oluşturulan sulh ceza hâkimlikleri olup; bu merciin kararına karşı olağan ve etkili bir kanun yolu da öngörülmemiştir. Ayrıca belirtmek istediğimiz başka bir husus ise idari yaptırım kararının düzenleyici ya da bireysel idari işlemle beraber verilmesi durumunda bu karar ve işleme karşı hangi yargı yolunun kullanılacağı meselesidir. İdarî yaptırım kararının verildiği işlem kapsamında aynı kişi ile ilgili olarak idarî yargının görev alanına giren kararların da verilmiş olması halinde (örneğin veri sorumlusu için faaliyet durdurma kararı); idarî yaptırım kararına ilişkin hukuka aykırılık iddiaları bu işlemin iptali talebiyle birlikte idarî yargı merciinde görülür (KK m. 27/8). Bu gibi durumlarda ilgili idari işlemle beraber idari para cezasına karşı da itiraz edilmek istenirse görevli ve yetkili mahkeme Ankara İdare Mahkemeleridir.

4. Kurul Tarafından Verilen İdari Yaptırımlar Dışındaki Bireysel İşlemlerine Karşı Yargı Yolu

Bireysel (birel) idari işlem, somut belli bir şeye, duruma ya da kişiye yönelik olan, konusu, muhatabı yani öznesi belli olan işlemlerdir⁷⁰. Bir kamu kurumu olarak Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve yönetim organı olarak Kurul, mevzuatla görevli ve yetkili kılındığı faaliyetleri yerine getirirken birçok farklı idari işlem yapmaktadır. Bunlardan idari para cezalarına karşı hangi yargı yoluna başvurulacağını yukarıda ele

cak, mahkeme kararının yerine getirilmesini durdurabilir (m. 27/2). Başvuru dilekçesinde, idarî yaptırım kararına ilişkin bilgiler, bu karara karşı ileri sürülen deliller açık bir şekilde gösterilir. Dilekçede ayrıca, başvurunun süresinde yapılmasını engelleyen mücbir sebep veya sebepler de dayanaklarıyla gösterilir (m. 27/4).

⁶⁹ Sulh ceza hâkimliği kararlarına yapılan itirazların incelenmesi, o yerde birden fazla sulh ceza hâkimliğinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen hâkimliğe; son numaralı hâkimlik için bir numaralı hâkimliğe; ağır ceza mahkemesinin bulunmadığı yerlerde tek sulh ceza hâkimliği varsa, yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine; ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerlerde tek sulh ceza hâkimliği varsa, en yakın ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine aittir (Kabahatler Kanunu (KK) m. 29, Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m. 268). Bu itiraz üzerine merciin verdiği kararları kesindir (CMK m. 271/4).

⁷⁰ ÇAĞLAYAN, s. 328.

aldık. İdari yaptırım kararları dışındaki tüm bireysel idari işlemlerine karşı ise idari yargı mercileri yetkilidir⁷¹.

SONUÇ YERİNE: ÖNERİLER

Endüstri 4.0 veya 'dijital devrim' olarak adlandırılan yeni süreç ile makinelerin, akıllı cihazların veya sanal uygulamaların her an birbiriyle bağlı bir şekilde veri paylaşması ve sistemlerin asgari düzeyde insan müdahalesiyle çalışması esas amaçlanmaktadır⁷². Bu süreç içerisinde yer alan bireylerin 'ağ toplumu (*network society*)' olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bilgi toplumu (*information society*) olarak da kullanılan bu yapıda, insanların birbirlerine birçok noktadan bağlı olması, hayatlarının her anında kendilerine ait tüm alanlarına dair veri paylaşmaları ve bu veriler üzerinden sosyal ilişkilerini oluşturmaları söz konusudur⁷³. Ancak kişisel verilerin korunması hukuku sadece bilgi güvenliğine ilişkin düzenlemelerden ibaret değildir. Bu alan, her ne kadar bilgi güvenliğine yönelik düzenlemeler içerse de bilgi güvenliğine yönelik düzenlemelerin amacı veriyi korumak iken kişisel verilerin korunması hukuku ile verinin adreslediği 'kişi' korunmaktadır⁷⁴.

Günümüz kamu idaresi anlayışı, yönetimin mükemmel ve tam işleyişinin sağlanması yanında kişilerin korunmasını da amaç ve değer olarak kapsamına almaktadır. Bu bağlamda kişilerin haklarını korumayan faaliyetler hukuka aykırı olacaktır. İdari faaliyetler icra edilirken kişilerin hak ve menfaatleri de korunmalıdır⁷⁵. Bu doğrultuda Türkiye'de son yıllarda kamu idaresinde kişisel verilerin korunması için birçok mevzuat reformu yapılmıştır. Bunlar oldukça önemli gelişmelerdir,

⁷¹ Kurul tarafından verilen idari yaptırımlar dışındaki bireysel işlemlerine karşı Ankara İdare Mahkemeleri nezdinde iptal ve tam yargı davaları açılabilir. Zira 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununa göre: "Göreve ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla bu Kanunda veya özel kanunlarda yetkili idare mahkemesinin gösterilmemiş olması halinde, yetkili idare mahkemesi, dava konusu olan idari işlemi veya idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir" (m. 32).

⁷² KAYA, Mehmet Bedii, "Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Korunması Arasındaki Denge", *Güncel Gelişmeler Işığında Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, (Ed. Leyla Keser Berber ve Ali Cem Bilgili), Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 33.

⁷³ DIJK, Jan van, *The Network Society, Social Aspects of New Media*, 2. Baskı, Sage Yayınları, Londra, 2006, s. 19.

⁷⁴ KAYA, s. 41.

⁷⁵ AKILLIOĞLU, Tekin, "Bireyin Yönetiş İle İşlemler Karşısında Korunması ve Yönetim Hukukumuz". *Amme İdaresi Dergisi*, 14(3), Ankara, 1981, s. 55-56.

ancak yeterli değildir. Zira toplumda veri koruma kültürü ve özel hayatın gizliliğine saygı bilinci gelişmedikçe yapılan reformlar askıda kalacaktır. Bunun için başta kamu idarelerince bu alanda hassasiyet gösterilmesi topluma örnek olmak adına önem taşımaktadır.

6698 sayılı Kanununun geçici 1. maddesinde kamu idarelerinin Kanuna uyum sürecinde Kurum ile koordinasyonu sağlamak üzere üst düzey bir yönetici belirlenerek Başkanlığa bildirileceği ifade edilmektedir. Avrupa Veri Koruma Tüzüğü'nde 'veri koruma görevlisi (*data protection officer*)' olarak kaleme alınan görevlilerin kamu kurum ya da kuruluşlarında her hâlükârda istihdam edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (m. 37/1). Türk Kamu İdaresinde, veri hazırlama kontrol işletmeni (VKHİ) olarak istihdam edilen kamu görevlileri bulunsa da bu görevlilerin görev tanımı ve yürütmekle yükümlü oldukları hizmet kişisel verilerin korunması alanıyla alakalı değildir. Kamu idarelerinde istihdam edilecek 'veri koruma görevlisi' bu alana hâkim kişilerden oluşmalıdır. Şirketler için veri koruma hukukuna uyum sürecinde önerilerin yer aldığı bir çalışmada, veri koruma görevlilerinde bulunması gereken yeterlilikler şöyle sıralanmaktadır: Veri koruma mevzuatına hâkim, bilgi teknolojileri ve çalıştığı kurumun faaliyetleri hakkında deneyimli, eğitimli, bilgili ve güvenilir kişilerden seçilmelidir⁷⁶. Şirket yönetiminden çok daha önemli bir konumda olan kamu idare yönetimlerinde de benzer pozisyonlarda istihdam edilecek kamu görevlilerinde aynı kriterlerin aranması gerekir.

⁷⁶ DETERMANN, Lothar, *Kişisel Verilerin Korunması Uygulama Kılavuzu Şirketlerin Uluslararası Mevzuata Uyumu*, (Çev. Hilal Temel), Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2020, s. 9.

KAYNAKLAR

- AKILLIOĞLU, Tekin. "Bireyin Yönetmel İşlemler Karşısında Korunması ve Yönetim Hukukumuz". *Amme İdaresi Dergisi*, 14(3), Ankara, 1981, s. 37-56.
- AKYILMAZ, Bahtiyar. "Kamu Zararı ve Kamu Zararında Rücu". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 69(1-2), İstanbul, 2011, s. 61-78.
- AKYILMAZ, Bahtiyar/SEZGİNER, Murat/KAYA, Cemil. *Türk İdare Hukuku*, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018.
- AŞIKOĞLU, Şehriban İpek. *Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2018.
- ATLI Turan, "Kişisel Verilerin Önleyici, Koruyucu ve İstihbari Faaliyetler Amacıyla İşlenmesi", *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 2019, s. 4-22.
- AYÖZGER, A. Çiğdem. *Kişisel Verilerin Korunması Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil*, Beta Yayınları, İstanbul, 2016.
- ÇAĞLAYAN, Ramazan. *İdare Hukuku Dersleri*, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.
- ÇEKİN, Mesut Serdar. *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, 2. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2019.
- DETERMANN, Lothar. *Kişisel Verilerin Korunması Uygulama Kılavuzu Şirketlerin Uluslararası Mevzuata Uyumu*, (Çev. Hilal Temel), Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2020.
- DUMAN, Buminhan/CAN, Sibel. "Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme Suçu (TCK M. 136)", *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(31), 2020, s. 599-609.
- GÖZLER, Kemal. *İdare Hukuku Cilt I*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2009a.
- GÖZLER, Kemal. *İdare Hukuku Cilt I*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2009b.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref/TAN, Turgut. *İdare Hukuku c. I Genel Esaslar*, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013a.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref/TAN, Turgut. *İdare Hukuku c. II İdari Yargılama Hukuku*, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013b.

- HUMER, Caroline/FINKLE, Jim. "Your Medical Record is Worth More to Hackers than Your Credit Card", *Reuters Technology News*, 2014. Çevrimiçi Yayın: <https://www.reuters.com/article/us-cybersecurity-hospitals/your-medical-record-is-worth-more-to-hackers-than-your-credit-card-idUSKCN0HJ21I20140924>, 24.09.2014.
- İYİMAYA, Ahmet. "Bilgi Edinme ve Verilere Ulaşma Özgürlüğü", *Ankara Barosu Dergisi*, (1), Ankara, 2003, s. 41-47.
- KART, Aslıhan/KETİZMEZ, Muammer. "Kabahatler Kanunu'nun İçtima Hükümleri Açısından Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Suç ve Kabahatler ile Kurul'un İdari Ceza Kararlarına İlişkin Bir Değerlendirme", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 1(2), Ankara, 2019, s. 17-29.
- HAUN Kathryn/TOPOL Eric J., "The Health Data Conundrum", *The New York Times*, 2 Ocak 2017. Çevrimiçi Yayın: <https://www.nytimes.com/2017/01/02/opinion/the-health-data-conundrum.html>.
- KAYA, Mehmet Bedii. "Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Korunması Arasındaki Denge", *Güncel Gelişmeler Işığında Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, (Ed. Leyla Keser Berber ve Ali Cem Bilgili), Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- KÜZECİ, Elif. *Kişisel Verilerin Korunması*, 4. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2020.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (KVKK). *100 Soruda Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*. KVKK Yayınları, Ankara, 2018.
- ONAR, Sıddık Sami. *İdare Hukukunun Umumî Esasları*, Akgün Matbaası, İstanbul, 1966.
- ÖZBUDUN, Ergun. *Türk Anayasa Hukuku*, 20. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- SINAR, Hasan. "Kişisel Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme, Yayma veya Ele Geçirme Suçu (TCK md. 136)", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2(1), 2020, s. 33-62.
- UÇAR, İsmail. "İdare Hukukunda Kamu Gücü Ayrıcalığı Kavramı ve Bir Kamu Gücü Ayrıcalığı Olarak Hukuka Uygunluk Karinesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(3), 2016, s. 331-373.

Van DIJK, Jan. *The Network Society, Social Aspects of New Media*, 2. Baskı, Sage Yayınları, Londra, 2006.

WADE, William ve FORSYTH, Christopher. *Administrative Law*, 11. Baskı, Oxford University Press, İngiltere, 2014.

Faydalanılan İnternet Siteleri

- <http://www.kvkk.gov.tr/> (26.02.2020).
- <https://www.haberturk.com/erzurum-haberleri/74201434-erdogan-ve-alanin-kutuklerini-sorgulayanlara-hapis-cezasi> (03.08.2020).
- KVK Kurumunun Verdiği İdari Para Cezalarına Karşı İtiraz Yolları, Türkiye Barolar Birliği TV, 14 Mayıs 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=875iQUSIDYs> 15.05.2020.